

**Asociația Juriștilor pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților
București**

Către

Curtea Constituțională a României

Ref la: dosarul nr. **78D/2016**

Termen: 20.09.2016

MEMORIU

**pentru respingerea excepției de neconstituționalitate
privind art. 277 alin. 2 și alin. 4 Cod Civil**

- cerere Amicus Curiae -

În fapt, s-a ridicat excepția neconstituționalității privind art.277 alin.2 și alin.4 din Codul Civil, invocată la Judecătoria Sectorului 5 București, în dosarul nr.17411/302/2015 și care se află în soluționare, pe rolul Curții Constituționale în dosar nr.78D/2016, cu termen de pronunțare la 20.09.2016.

Instanța de judecată a dispus în sensul: „*Sesizează Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 277 alin. 2 și 4 din Codul civil raportat la art. 4, 16 și 26 din Constituția României*”, așadar reclamantii au considerat articolul din Codul Civil neconstituțional în raport cu articolele 4, 16 și 26 din Constituție.

Observăm că această excepție de neconstituționalitate vine pe fondul recente perspective adoptate în jurisprudența C.E.D.O.¹, privind noțiunea de „*family life*” recunoscută cuplurilor monosexuale, diametral opusă jurisprudenței clasice a Curții de la Strasbourg, și care ar putea constitui în situația reclamantilor din dosarul nr.17411/302/2015 unul din temeiurile juridice pentru neconstituționalitatea art. 277 Cod Civil.

Prin aceasta, intenționăm să aducem în fața Curții Constituționale motive temeinice pentru respingerea excepției de neconstituționalitate raportat la cele 3 articole din Constituție, totodată să arătăm că România este prin excelență un caz particular, la sfârșitul unei „evoluii” jurisprudențiale a C.E.D.O., ce se menține pe linia tradițională, admisă de Convenție și de Curtea de la Strasbourg potrivit cauzei *Mata Estevez c. Spania*², nelovindu-se astfel de

---

¹ În acest sens, vezi: *Schalk si Kopf c. Austria*, no. 30141/04, hotărârea din 22 noiembrie 2010; *Oliari și alții c. Italia*, no. 18766/11 și 36030/11, hotărârea din 21 octombrie 2015.

² *Mata Estevez c. Spania*, no. 56501/00, hotărârea din 10 mai 2001

Convenție; de asemenea, atâta timp cât cuplurile de același sex se bucură în România de dreptul la viață privată și ocrotirea sa, devine prematură și lipsită de interes orice discuție sau referire³ la reglementarea distinctă a parteneriatelor civile sau altor drepturi ce ar privi recunoașterea unei vieți de familie cuplurilor monosexuale, fiindcă ar conduce, în final, la reglementarea căsătoriei între astfel de persoane, fapt sesizat și de practicienii în drept⁴; Așadar, de la început atenționăm că prezenta nu contestă dreptul la viață privată a cuplurilor de același sex; acestea au aceleași drepturi de începere și dezvoltare a unei relații, la fel ca și orice altă relație heterosexuală și există garantate toate drepturile privind intimitatea sau întreținerea oricăror raporturi sexuale, întocmai ca și în cadrul cuplurilor heterosexuale. Ceea ce considerăm ca prematură aici, este posibilitatea recunoașterii la nivel juridic, de către statul român, a existenței unei vieți familiale pentru relațiile monosexuale, în urma recente modificări în practica CEDO, de la simpla recunoaștere doar a dreptului la viață privată la recunoașterea vieții de familie⁵.

De asemenea, amintim aici și că în societatea românească există o inițiativă actuală, extrem de favorabilă căsătoriei heterosexuale, și dorința excluderii oricăror ambiguități la nivel juridic, privind sexul necesar persoanelor pentru încheierea valabilă a căsătoriei; această inițiativă aparține unei majorități relevante a societății (peste 3.000.000 de semnături), și constă în modificarea Constituției la art.48 alin.1 prin stipularea expresă că se poate încheia căsătoria doar între un bărbat și o femeie, fapt validat juridic de Curtea Constituțională la 20 iulie 2016 prin avizarea pozitivă a inițiativei.

1. CONSTITUȚIONALITATEA ART.277 COD CIVIL, ÎN RAPORT CU ART.26 DIN CONSTITUȚIE

Art.26 din Constituție:

(1) Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.

(2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

---

³ Vezi, declarația Ministrului Justiției din 27.07.2016: „Trebuie să ținem seama că există cetățeni români care trăiesc în cupluri heterosexuale fără a fi căsătoriti sau în cupluri de persoane de același sex fără a fi căsătoriti și ca aceste persoane au nevoie de o protecție de la lege.” la adresa: <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21199180-raluca-pruna-trebuie-tinem-seama-exista-cetateni-romani-care-traiesc-cupluri-heterosexuale-sau-cupluri-persoane-acelasi-sex-fara-casatoriti-aceste-persoane-nevoie-protectie-lege.htm>; vezi și <http://www.mediafax.ro/social/surpriza-ministrului-justitiei-pentru-romanii-care-vor-sa-scrie-in-constitutia-ca-familia-e-formata-din-barbat-si-femeie-articol-gandul-15548924>

⁴ Jud. Cristi Danileț, *Despre căsătoria și adopția pentru homosexuali: „în cauza Vallianatos ș.a versus Grecia din 2013 Curtea a decis că dacă se recunoaște uniunea civilă pentru persoanele de sex diferit, cele de același sex nu pot fi discriminate.”* – articolul poate fi găsit la adresa: <https://cristidanilet.wordpress.com/2016/01/12/despre-casatoria-si-adoptia-pentru-homosexuali/>

⁵ *Court's case-law has only accepted that the emotional and sexual relationship of a same-sex couple constitutes 'private life' but has not found that it constitutes 'family life' - Schalk și Kopf c. Austria, § 92*

În cauza dată, observăm că în primul rând se pune problema recunoașterii unei vieți familiale în România, unor cupluri căsătorite în străinătate. Efectele unei astfel de căsătorii, mai ales viața familială cu toate implicațiile sale, sunt nerecunoscute ca atare pe teritoriul României și prohibite conform art.277 alin.2 din Codul Civil.

Imperativul ocrotirii vieții familiale conform art.26 alin.1 din Constituție ar trebui, în opinia reclamanților, raportat la temeiul art.26 invocat conform excepției de neconstituționalitate, să implice și recunoașterea unei astfel de vieți familiale și actului de căsătorie a reclamanților din dosarul de la Judecătoria 5, în condițiile evoluției jurisprudențiale CEDO pe acest subiect, astfel încât interdicțiile din art.277 Cod Civil ar deveni practic neconforme cu Constituția și cu CEDO.

În funcție de modul receptării în dreptul românesc a jurisprudenței evolutive C.E.D.O. privind recunoașterea vieții familiale ("family life") cuplurilor monosexuale, trebuie apreciată și constituționalitatea art. 277 față de exigențele recunoașterii vieții de familie (art.26 alin.1 din Constituție). Or, având în vedere evoluția jurisprudenței CEDO pe acest subiect, pe de o parte, și totodată inițiativa cetățenească de modificare a Constituției avizată pozitiv la 20 iulie 2016 pe de altă parte, constatăm că România este o excepție, neînregistrând o evoluție la nivel societal care să reclame nevoia recunoașterii existenței unei vieți familiale cuplurilor de același sex, așa cum vom arăta mai jos.

I. Anumite considerente C.E.D.O., pe care le evocăm pentru susținerea motivației, în prezenta:

- a) *„The Court notes that since 2001, when the decision in Mata Estevez was given, a rapid evolution of social attitudes towards same-sex couples has taken place in many member States. Since then, a considerable number of member States have afforded legal recognition to same-sex couples”* (Schalk and Kopf, §93). Deci, Curtea Europeană a Drepturilor Omului își motivează în primul rând decizia în cauza *Schalk și Kopf c. Austria*, plecând de la *„evoluția atitudinilor societății față de cuplurile de același sex din multe State membre”* („*evolution of social attitudes... in many member States*”). Prin urmare, numai o evoluție de atitudine a societății (ce o vom caracteriza mai jos), ar justifica reîncadrarea relațiilor dintre persoanele de același sex, deci **ar trebui să existe această evoluție** și în România pentru a se ajunge la eventuale concluzii similare, favorabile acceptării unei vieți familiale cuplurilor de același sex. Evident, această „evoluție” întârzie să apară, în societatea românească. O a doua concluzie: Curtea Europeană vorbește despre *„în multe State membre”* – (*in many member States*), însă nu precizează nimic asupra statelor în care „evoluția atitudinilor” nu a avut încă loc; de fapt, Curtea de la Strasbourg nu a apucat încă să se pronunțe pe o asemenea ipoteză, deci, pentru acestea din urmă, nu rămâne decât situația certificată în jurisprudență de la nivelul anului 2001 (în cauza *Mata Estevez c. Spania*), state membre ce nu se înscriu în noua ipoteză, recte situația României.
- b) Jurisprudența CEDO a statuat că, domeniul familiei este *„strâns legat de tradițiile culturale și istorice ale fiecărei societăți și de concepțiile sale profunde”* - *F. c. Elvetia*, nr. 11329/85, hotărârea din 18 decembrie 1987, § 33.

Deci, orice inovație în conceptul vieții familiale trebuie să respecte tradițiile culturale, istorice și concepțiile profunde ale societății; orice decizie contrară este o încălcare de nepermis a voinței poporului român, exprimată prin acele tradiții culturale și concepții profunde. Pe cale de consecință, se încalcă și supremația Constituției (vezi, în acest sens, pentru acest concept, Decizia C.C.R. nr. 80/2014, pct. 459: „**Curtea reține că Legea fundamentală a statului - Constituția este expresia voinței poporului, ceea ce înseamnă că aceasta nu își poate pierde forța obligatorie doar prin existența unei neconcordanțe între prevederile sale și cele comunitare. De asemenea, aderarea la Uniunea Europeană nu poate afecta supremația Constituției asupra întregii ordini juridice**”)

Aducând în discuție concepțiile profunde ale societății, trebuie să ne referim aici și la noțiunea de „moravuri” - în doctrină s-a arătat că: „acestea au fost definite ca fiind locurile comune ale diferitelor morale individuale”⁶ iar „**permisivitatea tot mai mare a sistemelor de drept la această nouă formă de conjugalitate** (n.s. este vorba de concubinaj), **este rezultatul unei incontestabile liberalizări a moravurilor, liberalizare care privește în primul rând obiceiurile sexuale**”⁷, astfel încât **„așa cum am arătat, în jurisprudența franceză s-a considerat că nici în acest caz nu suntem în prezența unei cauze ilicite. Ideea care stă la baza aprecierilor pozitive legate de această soluție este cea privind caracterul contractual al căsătoriei și relativitatea efectelor acestui contract față de terți. Punctul de vedere expus nu poate fi acceptat în dreptul român actual”**⁸. Cu atât mai mult, dacă anumite relații de concubinaj heterosexual sunt privite cu reticență (concubinajul în anumite situații), cu atât mai mult, rezultă că, în România, la nivel societal, relațiile între persoane de același sex sunt privite cu reticență la nivelul „bunelor moravuri”; prin urmare, rămân exclusiv în domeniul vieții private, și nu ar putea fi oficializate legal, instituțional, fiind contrar bunurilor moravuri ale societății românești actuale acest fapt al oficializării unor astfel de relații, deoarece s-ar pune aceasta pe picior de egalitate cu căsătoria, sau într-o poziție similară în dreptul românesc cu această instituție fundamentală. Or, după cum am arătat, societatea românească nu poate accepta acest fapt, lovindu-se de concepțiile sale profunde (moravuri), fiind astfel, în logica unui caz acceptat de C.E.D.O., similară cauzei *F c. Elveția*, citată în prezenta.

Totodată, la nivel constituțional românesc, în favoarea heterosexualității pledează următoarele: căsătoria este un act având ca efect o liberă dezvoltare a personalității umane, este la temelia familiei ce constituie o libertate fundamentală, și totodată are legătură cu demnitatea omului, deci, având în vedere toate aceste valori supreme⁹ de care este legată casatoria (art.1 alin. 3 din Constituție), reglementarea sa trebuie **interpretată în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român**, tocmai pentru a se respecta și a se da efect

---

⁶ I.F.Popa, *Discuții privind cauza morală și ilicită în raporturile juridice contractuale dintre concubini*, în *Dreptul*, nr.10/2001, anul XII, seria III-a, p..52

⁷ *Idem*, p.53

⁸ *Idem*, p.57

⁹ În sensul interpretării noastre că viața familială este o componentă a valorilor supreme proclamate de Constituție în art.1 alin.3, plecăm de la următoarele opinii din doctrină: „*Libera dezvoltare a personalității umane și demnitatea omului, valori proclamate prin chiar art.1 Constituție, nu pot fi concepute fără respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private. Dreptul la respectul și ocrotirea vieții intime, familiale și private face parte din catalogul drepturilor și libertăților fundamentale.*” (a se vedea, M. Constantinescu, A. Iorgovan, I Muraru, E.S. Tănăsescu, *Constituția României revizuită - comentarii și explicații*, p.48; I Muraru, E.S. Tănăsescu, *Constituția României. Comentariu pe articole*, ed. C.H. Beck, p.246)

valorilor supreme ce sunt legate intrinsec de instituția căsătoriei. Evident, raportat la tradițiile democratice ale poporului roman, căsătoria monosexuală nu a fost niciodată acceptată, și, mai mult, relațiile monosexuale, în sine, au fost privite cu multă reticență de poporul roman, fapt notoriu în societatea românească. Deci, interpretată și din perspectiva art.1 alin.3 din Constituție, **căsătoria nu poate fi decât heterosexuale în statul roman, iar interdicțiile pe teritoriul României ale altor forme încheiate în afara țării, nu fac decât să apere viziunea statului român și tradițiile sale democratice.**

Mai mult, prin abordarea favorabilă și prioritară a heterosexualeității, statul român ajunge să își execute cu bună-credință obligațiile din tratatele la care este parte, conform art.11 din Constituție, recunoscând astfel că familia este elementul natural și fundamental al societății conform art. 23 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice și art.16 din D.U.D.O („***familia constituie elementul natural și fundamental al societății***”). De asemenea, Constituția se interpretează în mod corect conform dispozițiilor D.U.D.O., așa cum reclamă art. 20 din legea fundamentală.

Prin urmare, având în vedere principiile ce stau la baza familiei stipulate de Constituție, cât și cele prevăzute în Declarația Universală a Drepturilor Omului, familia este în mod obligatoriu, o relație între persoane ce conduce la persistența societății umane, în mod natural, rezultând astfel că familia, în dreptul românesc, este văzută ca un mediu propice creării și dezvoltării, vieții umane, ce stă în mod natural la baza societății. În concluzie, căsătoriile/parteneriatele civile (astfel interzise de art. 277 Cod Civil), sunt pe bună dreptate, în contradicție, în dreptul românesc, în prezent, cu noțiunea de familie și cu o eventuală astfel de viață familială reclamată spre recunoaștere.

c) Spre deosebire de situația actuală din societatea românească, jurisprudența C.E.D.O. înregistrează la nivelul altor state o evoluție contrară la nivel societal, ce ar putea justifica o aliniere legislativă¹⁰ la noile realități, cum remarcă explicit Curtea:

- **În Austria**, deși nu prevede căsătoriile între persoane de același sex, totuși **reglementase posibilitatea parteneriatelor civile**, valide de la 1 ianuarie 2010 (*The Registered Partnership Act*, publicat în Monitorul Oficial Federal -Bundesgesetzblatt- vol. I, nr. 135/2009) (vezi, *Schalk și Kopf c. Austria*, §16).
- **În Italia**, la nivelul jurisprudenței constituționale, se reține de C.E.D.O. că: „***in Italy the need to recognise and protect such relationships has been given a high profile by the highest judicial authorities, including the Constitutional Court and the Court of Cassation***” (vezi *Oliari și alții c. Italia*, §180). Însă, în România nu există o astfel de dinamică constituțională. De asemenea, în Italia, la nivel societal, există un fenomen pronunțat al homosexualității, după cum notează C.E.D.O.: „***Moreover, such legislation would serve an important social need – as observed by the ARCD, official national statistics show that there are around one million homosexuals (or bisexuals), in central Italy alone.***” (vezi *Oliari și alții c. Italia*, §173).

---

¹⁰ Nu există nici o legislație națională românească favorabilă cuplurilor monosexuale. Spre deosebire, se observă că în 24 de state membre ale CE există diferite forme de legislații privind recunoașterea unor astfel de uniuni (vezi, *Oliari and Others v. Italy* §55 și §178). Dar, în România nu există nici o astfel de legislație favorabilă.

d) În jurisprudența C.E.D.O. s-a admis că, prin excepție, se poate deroga de la evoluția jurisprudenței sale, dacă situația faptică, socială o reclamă. Astfel, în cauza *F. contra Elvetiei*, C.E.D.O. a statuat: „*Curtea subliniază că termenul de așteptare nu mai există în dreptul altor state contractante; ea amintește în această privință jurisprudența sa, conform căreia Convenția trebuie citită din perspectiva condițiilor de viață de astăzi. **Totuși, faptul că o țară ocupă, la sfârșitul unei evoluții gradate, o situație izolată în ceea ce privește un aspect al legislației sale, nu implică, obligatoriu, că un asemenea aspect se lovește de Convenție, mai ales într-un domeniu atât de strâns legat de tradițiile culturale și istorice ale fiecărei societăți și de concepțiile profunde ale acesteia asupra celei familiale.***”

II. Concluzii față de noțiunea de „viață de familie”, ce intră în conținutul actual din art. 26 din Constituție față de subiectul referit, și poziția Curții Constituționale

În România, la nivel societal a fost inițiată procedura de modificare constituțională, avizată pozitiv de Curtea Constituțională pentru definirea familiei, doar ca fiind uniunea dintre un bărbat și o femeie, în sens tradițional. De asemenea, societatea românească este declarată de religie ortodoxă în proporție covârșitoare de 86,5% (din datele I.N.S. la nivelul anului 2011), fapt ce contrastează evident cu o acceptabilitate a ideii de viață familială în rândul cuplurilor de același sex, cu care vine în opoziție ireconciliabilă. Mai mult, se observă dispozițiile explicit conservatoare ale Noului Cod Civil adoptat recent, în anul 2009.

Așadar, **România este prin excelență un caz particular, la sfârșitul unei „evoluții” jurisprudențiale a C.E.D.O. înfățișate anterior**, ce se menține pe linia tradițională, admisă de Convenție și de Curtea de la Strasbourg, nelovindu-se de Convenție, **atâta timp cât dreptul la respectarea vieții private a persoanelor este garantat de statul român.**

Mai adăugăm și că la nivelul doctrinei juridice actuale s-a exprimat următoarea definiție a familiei enunțată în literatura juridică de specialitate: „*elementul natural și fundamental al societății, generat de actul juridic al căsătoriei, încheiat cu respectarea ordinii publice și a bunelor moravuri între un bărbat și o femeie, alcătuită din soți, copiii lor și din alte persoane prevăzute expres de lege, ale căror raporturi patrimoniale și nepatrimoniale sunt reglementate juridic prin norme speciale și guvernate de principiul solidarității*” (Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, Ioan Puie, Iuliu Maftei, *Dreptul familiei*, Ed a 2-a București, Universul Juridic, an 2013, p.11).

Rezultă din cele de mai sus că, pentru a se adopta în România noul punct de vedere al jurisprudenței etalate de C.E.D.O., ar trebui îndeplinite următoarele condiții:

- a. să existe evoluția certă a atitudinilor sociale (prev. în cauza *Schalk si Kopf c. Austria*, §93),

- b. evoluția să fie certificată legislativ sau jurisprudențial național sau măcar să existe o statistică clară în acest sens a fenomenului în cauză (prev. în cauza *Oliari și alții c. Italia*, §173, §180; *Schalk si Kopf c. Austria*, §16),
- c. să nu existe impedimente majore la nivelul social, de natură să creeze nemulțumiri sau tulburări majore în societate, ce s-ar lovi de tradiții istorice și concepțiile profunde ale societății asupra celulei familiale (prev. în cauza *F. c. Elveției*),
- d. să nu existe impedimente constituționale (art. 48 alin.1 prin raportare la art.1 alin.3 din Constituție; art. 16 din Constituție). Această condiție nu este una explicită din jurisprudență C.E.D.O. (nici nu ar avea cum, fiindcă e de domeniu al legislației naționale), ci rezultată din jurisprudența Curții Constituționale a României. Așadar, este constituțional și firesc ca orice legiferare și orice izvor de drept, fie el și jurisprudență evolutivă C.E.D.O., să respecte supremația Constituției (principiu aplicat *mutantis mutandis*, din pct. 459 din Decizia C.C.R. nr. 80/2014, principiu aplicabil nu doar față de dreptul comunitar, ci și față de C.E.D.O., pentru identitate de rațiune, pentru respectarea supremației Constituției – „**supremația Constituției asupra întregii ordini juridice**” (sic!).

Deci România se poate înscrie ca o excepție de la jurisprudența evolutivă a C.E.D.O. pe subiectul referit, aflându-se încă în situația consacrată în 2001 și nu 2010 - 2015, societatea românească încă neacceptând existența unei vieți familiale cuplurilor monosexuale, ci doar respectarea vieții private, așa cum a consacrat și C.E.D.O. la acel moment, potrivit cauzei *Mata Estevez*.

Precizăm că acea situație din 2001 nu era contrară Drepturilor omului, ci era certificată de C.E.D.O. ca fiind conformă Convenției, potrivit cauzei *Mata Estevez*, și se înscria în recunoașterea dreptului la viață privată și nu a vieții familiale, iar acea concepție se înscria în standardele acceptate de C.E.D.O. (amintim: „*Court’s case-law has only accepted that the emotional and sexual relationship of a same-sex couple constitutes “private life” but has not found that it constitutes „family life”!* *Schalk si Kopf c. Austria* § 92).

În aceste condiții, Curtea Constituțională este provocată acum să observe că nu există nici o dovadă a unei evoluții de atitudine socială românească surprinsă de C.E.D.O. în cauzele *Schalk si Kopf c. Austria* sau *Oliari și alții c. Italia*, deci concluziile acelor cazuri nu pot fi utile C.C.R. în momentul de față. Cu alte cuvinte, Curtea Constituțională nu ar putea, în cauza 78D/2016, să abandoneze vechea practică jurisprudențială a C.E.D.O. privind noțiunea de viață de familie și să utilizeze noua concepție jurisprudențială, decât dacă s-ar baza pe dovezi de netăgăduit, și Curtea Constituțională ar răspunde afirmativ că:

- ar exista o statistică, un sondaj de opinie favorabil, în mod relevant, la nivelul societății românești, pentru recunoașterea cuplurilor monosexuale, similare unei familii;
- ar exista o jurisprudență națională relevantă în sensul încadrării acestor cupluri ca având relații caracteristice unei vieți de familie;

- nu ar exista pericole morale în creșterea și educația copiilor, prin acordarea posibilității ca astfel de cupluri să aibă o viață de familie, și putând să dobândească practic o paletă largă de drepturi, eventual chiar de adopție;
- ar exista o susținere populară relevantă, în sens contrar aceleia recente de modificare a Constituției, care să promoveze la nivel legal reglementarea căsătoriilor/parteneriatelor civile.

Mai mult, nu se poate reclama existența unei vieți familiale, sau a unui drept de a solicita recunoașterea unei astfel de vieți familiale, fiindcă, viața familială nu este un dat natural, ci o instituție, un cumul de drepturi și obligații juridice interdependente, ce se grefează pe datul natural (cel al relației persoanelor). De aceea, **ține de stat, de sistemul său legislativ și de concepțiile profunde ale societății, în ce condiții recunoaște existența vieții familiale și a drepturilor aferente.**

Or, se observă că recunoașterea vieții familiale și a drepturilor astfel izvorâte ține de premisa existenței unor raporturi juridice între persoane, care să îndeplinească anumite condiții. Prin urmare, recunoașterea vieții de familie nu se întemeiază pe o existență obiectivă a fenomenului (deși relațiile de filiație și rudenie sunt un fenomen obiectiv și natural), ci este un construct juridic ce ține de legislațiile și culturile statelor - astfel, statele pot recunoaște că există viață de familie a diferitelor persoane, și trebuie ocrotită ca atare, în funcție de îndeplinirea anumitor condiții specifice, întemeiate inclusiv pe moravurile societății. De exemplu, statele din lume, ce acceptă poligamia, recunosc existența unei vieți de familie pentru acele persoane făcând parte dintr-o astfel de relație poligamă, ceea ce nu este valid în statele unde nu este permisă poligamia. Mergând pe această logică, există state în care e recunoscută existența unei vieți de familie a cuplurilor de același sex, în timp ce alte state nu recunosc acest fapt, încadrându-l în domeniul vieții private, ca în cazul României.

Mai mult, nu ar putea fi invocat de către reclamanți pentru susținerea excepției de neconstituționalitate, nici dreptul persoanei de a dispune de ea însăși (art.26 din Constituție), fiindcă exercitarea unei opțiuni personale, în speță aceea a oficializării homosexualității, trebuie să țină seama de drepturile și libertățile altora, ordinea publică și bunurile moravuri (art.26 alin.2); însă, este evident că această oficializare ar discrimina căsătoriile heterosexuale existente (după cum arătăm în prezenta), ar eluda art.259 alin.1 din Codul Civil, ar nesocoti norme referitoare la imigrație (cele privind dreptul la ședere din care a rezultat situația din prezentul litigiu) și la bunurile moravuri, așa cum am arătat mai sus (mai ales, în contextul în care moravurile societății sunt îndreptate ferm către protejarea căsătoriei heterosexuale – conform proiectului recent de modificare a Constituției).

De aceea, dreptul persoanei de a dispune de ea însăși nu poate fi absolutizat așa cum a arătat Curtea Constituțională în repetate rânduri¹¹, ci trebuie să respecte anumite reguli, deci, față de efectele negative în sistemul juridic românesc amintite, anterior, reclamanții nu s-ar putea prevala de argumentul referit aici, pentru susținerea neconstituționalității art.277 Cod Civil față de art.26 din Constituție.

---

¹¹ Vezi, de exemplu Decizia Curții Constituționale nr.72/2016 din 23/02/2016 par.30.

Deci, art.26 este respectat de art.277 alin.2 din Codul Civil în ceea ce privește ocrotirea vieții de familie și dreptul persoanei de a dispune de a însăși, fiind astfel constituțional conform celor arătate mai sus, prin urmare să respingem excepția de neconstituționalitate pe acest temei.

2. Constituționalitatea art.277 Cod Civil, în raport cu art.16 din Constituție

Art.16 din Constituție:

- 1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.
- (2) Nimeni nu este mai presus de lege.
- (3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.
- (4) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale

S-a invocat art.16 din Constituție că fiind afectat de art.277 cod civil, respectiv egalitatea în fața legii a cetățenilor, ce ridică imperativul de a nu exista discriminări. Vom arăta că nu există nici o discriminare a cuplurilor monosexuale, față de cele heterosexuale pe teritoriul României, ce ar reclama declararea neconstituționalității art.277 în raport cu art.16 din Constituție, atât la nivel formal normativ, cât și substanțial la nivelul conținutului așa-zisei discriminări.

La nivel formal

Constituția nu consacră dreptul la o viață homosexuală, nici alte drepturi specifice izvorâte din această situație, la fel cum nu se consacră nici heterosexualitatea; doar este recunoscut în Constituție dreptul la viață intimă, familială și privată a cetățenilor, fără alte detalii (art.26), și, totodată, prin art.4 din Constituție se instituie principiul nediscriminării în România privind drepturile cetățenilor (separat, vom analiza, mai jos, și că între criteriile privind discriminarea expres menționate în art.4 nu există cel al orientării sexuale, acesta neîncadrându-se exact la o deosebire pe bază de sex).

Viața homosexuală este un aspect recunoscut și garantat în cadrul dreptului la viață privată (art.26 din Constituție); așa cum am precizat, acest drept nu este consacrat distinct, ci, este protejat în cadrul și în măsura de care se bucură orice cetățean privind dreptul la viață privată (deci, aceștia se bucură de posibilitatea conviețuirii, a întreținerii raporturilor sexuale în funcție de orientarea sexuală, de intimitate etc) .

Or, critica formulată în raport cu principiul constituțional al egalității în drepturi (art.16), pornește de la o premisă falsă, respectiv aceea a existenței unor drepturi

specifice ale homosexualilor, ce ar trebui recunoscute și reglementate peste cadrul legislativ existent.

Însă, Constituția arată clar la *art.48 alin.2, respectiv, condițiile de încheiere de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege*; deci, condițiile de încheiere a căsătoriei, inclusiv persoanele între care se poate încheia (doar heterosexual), sunt condiții infraconstituționale, stipulate în Codul Civil, astfel încât, în Constituție nu există reglementat dreptul cuplurilor monosexuale de a încheia căsătoria deci nu se poate susține existența unei discriminări raportat la vreun temei constituțional. Mai departe, este de domeniul legii să stabilească condițiile încheierii căsătoriei, fapt realizat de Codul Civil, iar interdicțiile stabilite de legiuitor (recte, art.277), au o justificare obiectivă, circumscrise viziunii Codului Civil asupra căsătoriei (raportat la art.259 alin.1 din Cod Civil: căsătoria este posibilă doar încheiată între un bărbat și o femeie). Opțiunea legiuitorului român este întemeiată pe considerente de protecție a copiilor, sănătate publică, tradiție, respectarea tratatelor internaționale la care România este parte, evitarea unor situații discriminatorii față de căsătoriile heterosexuale. Trebuie menționat că viziunea exclusiv heterosexuală a statului român, se încadrează în limitele convenției C.E.D.O., respectiv în marja de apreciere de care se bucură statele în acest domeniu, așa cum a statuat curtea de la Strasbourg cu multe ocazii.

Prin urmare, ar fi lipsit de coerență juridică să se recunoască de statul român posibilitatea căsătoriilor monosexuale încheiate în străinătate, **dar să statueze în același timp că încheierea căsătoriei poate fi doar între un bărbat și o femeie, de aceea art.277 previne acest non-sens juridic.** Mai mult, s-ar ajunge la o situație de **discriminare majoră, chiar și între cuplurile monosexuale**, din moment ce ar fi permisă recunoașterea încheierii căsătoriei în străinătate, dar nu ar fi permisă o astfel de căsătorie în România! Totodată, s-ar ajunge și **la fraudarea indirectă a legii** (art.259 alin.1 Cod Civil), persoanele interesate căutând să încheie căsătoria în străinătate pentru a avea efect în România (dacă se elimină art.277).

Deci, reglementarea art.277 din Cod Civil nu este discriminatorie (art.16 din Constituție), ci asigură aplicarea corectă a condițiilor căsătoriei astfel stipulate de Codul Civil.

La nivelul conținutului diferențierii

Se observă că există o diferență naturală, obiectivă între familiile heterosexuale și relațiile monosexuale: posibilitatea de asigurare a unui mediu natural propice de existență și/sau **dezvoltare copii** – pe acest aspect al posibilităților superioare privind dezvoltarea psihică a copiilor în familiile heterosexuale, în raport cu cele monosexuale există date științifice și statistice certe și de necontestat¹². Deci, binomul masculine/feminin este esențial în dezvoltarea copiilor.

---

¹² *Copiii crescuți de către părinți heterosexuali au calitate a vieții mai ridicată față de copiii crescuți în „familii” homosexuale, arată un studiu din SUA, având la bază indici de bunăstare personală. Realizat de către Mark Regnerus, profesor de sociologie la Universitatea Texas din Austin, studiul a fost publicat în iulie 2012 în revista Social Science Research – vezi studiul, How different are the adult children of parents who have same-sex relationships? Findings from the New Family Structures Study. Mark Regnerus, Department of Sociology and Population Research Center, University of Texas at Austin, 1 University Station A1700, Austin, TX 78712-*

Așadar, din acest fapt natural și obiectiv, legea reglementează un anumit statut, cu drepturi și obligații specifice, astfel încât, raporturile heterosexuale, dobândesc anumite drepturi și obligații specifice, constituindu-se ca și categorie aparte, ce sunt absolut imposibil de a fi comparate cu relațiile monosexuale, fiindcă nu există nici un punct de legătură privind aspectul natural etalat anterior - binomul masculine/feminin.

Facem mențiunea că și în cazul extrem, al unei familii heterosexuale fără copii, și aflată în imposibilitate absolută de a avea copii, totuși constituie un element natural pentru dezvoltarea copiilor (adoptați, sau eventual, rezultați din fertilizarea in vitro), fiindcă este asigurat binomul masculin/feminin, natural, indispensabil dezvoltării psihice sănătoase a copiilor amintit anterior. Dacă acea relație heterosexuală este legată juridic prin căsătorie, atunci se nasc o serie de drepturi și obligații suplimentare, ce sunt conjugate cu posibilitățile naturale ale unor astfel de relații (binomul natural), pentru dezvoltarea unui mediu propice copiilor. De exemplu, obligația de fidelitate sau de respectare a principiului monogamiei, sunt izvorâte inclusiv pentru asigurarea și menținerea acestui binom favorabil dezvoltării naturale a copiilor, iar în cadrul cuplurilor monosexuale ar lipsi tot timpul acest binom natural, astfel încât aceste obligații ar fi justificate de temeiuri mai puține, cum ar fi respectul interuman, încrederea etc. **Așadar, sunt situații juridice complet diferite, și cu temeiuri de reglementare diferite, și care nu pot în realitate fi comparate, pentru a se stabili dacă există sau nu discriminarea. Datorită intervenției acestui element, respectiv dezvoltarea și creșterea naturală a copiilor, rezultă că există situații total diferite între raporturile heterosexuale și cele monosexuale și de aceea, instituția căsătoriei, heterosexuale în dreptul românesc (cu toate drepturile și obligațiile specifice), nu se aseamănă nici cu căsătoriile contractate în străinătate, nici cu parteneriatele civile (art.277, alin.2 și alin.3 din Codul Civil), și deci nu ar putea intra în comparație.**

Or, a se face o asemănare a căsătoriei din dreptul românesc cu relațiile juridice referite de art.277 alin.2 și alin.3, cu scopul recunoașterii unor drepturi similare, este o nepermisă greșeală, fiindcă în lipsa unor ipoteze similare nu pot exista soluții juridice echivalente, sau identitate de rațiune. Mai mult, ar fi discriminate în mod grav persoanele ce constituie instituția căsătoriei printr-o eventuală asimilare sau asemănare a respectivelor construcții juridice cu căsătoria, astfel reglementată de legea română.

Astfel, apare necesitatea reglementării din art. 277 Cod Civil pentru evitarea unor situații discriminatorii între diferitele raporturi juridice ce ar reclama recunoașterea vieții familiale.

Dreptul la viață familială se înscrie în raporturile juridice între persoane ce constituie familie (conform art. 48 din Constituție), sau tind la întemeierea unei familii conform dreptului românesc. De exemplu, soții au dreptul la viață familială între ei, cât și la recunoașterea acesteia de statul român. Însă această viață familială întemeiată natural, din relațiile de afecțiune și sexuale între ei, este **însotită de obligații corelative esențiale, menite să protejeze viața familială existentă.**

0118, United States - <http://www.provitabucuresti.ro/resurse/scoala-provita/studii/414-copii-crecuti-heterosexuali-homosexuali> ; de asemenea, vezi și, <http://www.culturavietii.ro/2016/07/07/copilul-creste-cel-mai-bine-intr-o-familie-cu-o-mama-si-un-tata-casatoriti-studiu-efectuat-canada-demonteaza-teoria-lipsei-de-diferente-intre-cuplurile-heterosexuale-si-cele-hom/>

Astfel, soții au obligația de fidelitate, un suport indispensabil unei vieți familiale corecte, sub sancțiunea ca încălcarea poate fi motiv de divorț din culpă exclusivă.

Soții au obligația să respecte monogamia, ce constituie respectul acordat de legea penală vieții de familie obligând la unicitatea sa raportat la persoanele în cauză, deoarece bigamia este infracțiune.

Soții sunt obligați să își acorde sprijin reciproc, tocmai pentru păstrarea și dezvoltarea unei vieți familiale întemeiate pe solidaritatea umană.

Căsătoria se întemeiază pe egalitatea soților (conform art. 48 din Constituție), adică soții se află pe picior de egalitate în toate deciziile lor, astfel încât viața familială cere supunerea la consens în mod obligatoriu, deci obligă la găsirea consensului între persoanele implicate.

Viața familială a soților trebuie să fie astfel constituită și dezvoltată încât să fie prielnică creșterii și educării copiilor (art. 48 alin.1 din Constituție, ultima teză), în ipoteza existenței copiilor.

Într-o relație heterosexuală se pot naște oricând minori, sau se asigură un mediu familial natural existenței și creșterii copiilor (pe calea adopției, dacă altfel nu ar fi posibil), astfel încât aceste cupluri dobândesc o serie de obligații suplimentare în viața lor familială.

În concluzie, viața familială dă naștere, în dreptul românesc, la o sumă mare de obligații, pe lângă dreptul la viață de familie. Or toate aceste obligații ar putea să dispară dacă ar fi „la aprecierea părților”, adică dacă ele ar mai exista doar dacă ar fi stipulate în actul căsătoriei încheiat între părți, în statul străin (ipoteza art. 277 alin. 2). De exemplu, obligația de fidelitate ar obliga părțile doar dacă este astfel scris în respectivul contract de căsătorie încheiat în străinătate, astfel se poate ivi situația ca, părțile să dezvolte relații și cu alte persoane fără nici o sancțiune, decât cel mult una morală. Totodată interdicția bigamiei nici nu s-ar aplica în ipoteza parteneriatelor civile, fiindcă legea penală se referă la calitatea de soți, nu și la cea de parteneri

În aceste condiții, în care diferite obligații specifice ar rămâne la nivelul voinței părților, nu ar mai exista o garanție a vieții familiale.

Cel mai important este că s-ar naște o discriminare de nepermis, situație contrară art 16 din Constituție, în care ar exista raporturi juridice ce prevăd numeroase obligații (cele izvorâte din căsătoria heterosexuală, încheiată conform legii românești) și raporturi în care există obligații numai dacă părțile vor să le prevadă în căsătorie/parteneriatul civil încheiat în străinătate! Or, fără obligațiile de natura celor enumerate mai sus, nu poate exista viață de familie, sau persoane care să reclame dreptul la viață de familie în dreptul românesc, referitor la ipoteza relațiilor dintre persoane ce se află în raporturi de căsătorie sau similare ori asemănătoare acesteia.

De aceea, pentru a nu exista pericolul unei astfel de discriminări uriașe, art. 277 interzice recunoașterea în România a căsătoriilor/parteneriatelor monosexuale încheiate în străinătate, făcându-se astfel aplicarea art. 16 din Constituție, referitor la egalitatea dintre cetățeni. Nu pot exista cetățeni cărora să le fie recunoscută o viață familială din care rezultă drepturi și obligații (căsătoria heterosexuală) și cetățeni cărora să le fie recunoscută o viață

familială din care să le rezulte numai drepturi (căsătoria/parteneriatul monosexual). În realitate, acei din urmă cetățeni nu se înscriu în noțiunea de viață familială și nu ar putea reclama protecția unui asemenea drept.

Precizăm că și în situația în care părțile ar stipula în contractul/parteneriatul civil, drepturi și obligații similare aceloră prevăzute de dreptul românesc pentru căsătorie, totuși posibilitatea discriminării față de căsătoria tradițională, se menține, deoarece discutăm despre același izvor de drept, respectiv contractul de căsătorie/parteneriatul civil după caz, iar soarta contractului este întotdeauna o chestiune de ordin privat și care, oricând, poate fi tranzacționată de părți. În realitate, invocarea unei aparente discriminari rezida din neînțelegerea corectă a naturii juridice a casatoriei¹³ în România. În țara noastră, casatoria este un act juridic bilateral nepatrimonial creator de statut juridic special, și nicidecum nu contract civil. Logica contractului este cea de a da prioritate voinței părților, de aceea zicem că viziunea asupra casatoriei ar fi mult mai laxă, iar o ingerință raportată la sexul părților implicate ar fi greu de explicat în fața logicii contractualiste, și chiar discriminatorie din moment ce casatoria devine o "afacere" privată supusă doar legii părților oricare ar fi acestea. De acest fapt vor să convingă reclamantii în prezenta. Dar dacă se stabilește casatoria ca fiind un act juridic bilateral per se, atunci se acordă prioritate viziunii statale asupra casatoriei, astfel încât, ceva este permis doar dacă e prevăzut de lege explicit, și dacă legea o permite. Casatoria în dreptul românesc, are efectul creării unui statut sau institutie, ghidate după normele societății (statului), iar nu raportate la voința unică a părților. Dacă voința suveranului (poporului) va fi în viitor opusă celei prezente, abia atunci s-ar putea schimba optica casatoriei prin permiterea casatoriilor între persoane de același sex, dar altfel, ar fi o nepermisă ingerință în voința suveranului ce i-a conferit un regim distinct. Amintim că la nivel CEDO este recunoscută expres voința unilaterală a statului în reglementarea asupra casatoriei;

În concluzie, așa cum este fondat dreptul românesc, nu se poate recunoaște căsătoria/parteneriatul civil ca existență juridică în realitatea juridică românească, fiind discriminatoriu și neavenit tradiției Constituționale românești, precum și regimului căsătoriei în România, deci art. 277 din Codul Civil trebuie menținut obligatoriu. În concluzie, nu constituie o discriminare reglementarea din art.277 Cod Civil, între tratamentul juridic aplicat căsătoriei heterosexuale încheiate potrivit legii române (permisiunea), față de tratamentul juridic aplicat cuplurilor monosexuale ce contractează căsătorii sub imperiul altor legislații ce permit căsătorii între persoane de același sex (interzicerea lor). Astfel art.16 din Constituție este respectat.

---

¹³ Doctrina juridică a certificată calitatea de act juridic bilateral nepatrimonial statutar, vezi, Marieta Avram, *Drept civil. Familia*, editura Hamangiu, an 2013. În acest sens, este un act bilateral deoarece presupune un acord a două voințe, iar bilateralitatea sa nu exclude calificarea casatoriei ca fiind un act statutar. Este vorba de manifestarea voinței în mod absolut în ceea ce privește condițiile de oportunitate și de acceptare a casatoriei dar, în ceea ce privește condițiile de sex, vârsta, număr, acestea rămân de competența statului casatoriei impuse de către lege, față de care nu se poate deroga. Din acest acord de voință inițial, dat respectând condițiile legii, se naște statutul casatoriei dintre cele 2 persoane. Este un act statutar, deoarece acordul de voință da naștere unui statut legal părților implicate. Astfel, prin casatorie unirea părților este oficializată, adică devine publică, este înscrisă într-un registru public, părțile dobândesc drepturi și obligații patrimoniale și nepatrimoniale, reciproce, astfel conferite de lege. Totodată, se nasc drepturi și obligații și față de copiii rezultați din casatorie. De asemenea, pentru o analiză detaliată asupra diferențierii față de contracte, vezi, Ion P. Filipescu, Andrei I, Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed a VI-a, editura Allbeck, an 2001, p.12.

Mai mult, art.277 Cod Civil, nu are ca ipoteză stabilirea unui tratament juridic diferit față de persoane aflate în situații similare, tocmai fiindcă respectivele persoane nu sunt în situații similare.

Având în vedere că sunt situații juridice diferite între căsătoria heterosexuală față de cea monosexuală (raporturi juridice cu drepturi și obligații distincte), rezultă că nu se poate pune problema discriminării, în cazul în care legea română procedează la o diferențiere, admitând căsătoria în cazul primeia și interzicând-o pe cea de-a doua (conform art.277 Cod Civil). Aceasta este opțiunea legiuitorului, întemeiată și posibilă constituțional, inclusiv pe argumente de morală publică și bune moravuri, ce pot justifica restrângerea libertății unor situații juridice - recte, posibilitatea căsătoriei monosexuale (în acest sens, conform unor considerente prevăzute în decizia C.C.R. nr.78/1995 a stabilit: "... *exercițiul anumitor drepturi sau libertăți poate fi restrâns doar prin lege (și Codul familiei este o lege) și numai când se impune pentru ocrotirea anumitor valori, printre care se menționează și morală publică. Aprecierea acestor valori și a modului lor de ocrotire este de competența legislativului").*

Din cele ce preced (analizarea drepturilor și obligațiilor celor două categorii de relații – așa cum am găsit mai sus atunci când am discutat despre constituționalitatea privind art.26 din Constituție), rezultă natura juridică distinctă a relațiilor celor două categorii de persoane, fapt ce reclamă tratament juridic distinct (Pentru raționamentul necesității diferențierii, arătăm considerentele deciziei C.C.R. nr.188/2016: "22. *Față de critica referitoare la încălcarea dispozițiilor art. 16 alin. (1) din Constituție, Curtea reține că, în jurisprudența sa, a statuat că principiul egalității în drepturi a cetățenilor nu presupune uniformitate, astfel că, dacă unor situații egale trebuie să le corespundă un tratament egal, la situații diferite tratamentul juridic nu poate fi decât diferit...Din cele precizate rezultă natura juridică distinctă a celor două categorii de persoane, care justifică instituirea unor regimuri juridice diferite. "). Mai mult, Curtea Constituțională a observat că stabilirea unei diferențe de tratament juridic care să conducă la concluzia existenței unei inegalități, nu poate fi analizată prin compararea unor situații fundamentale diferite, așa cum încearcă și autorii prezentei excepții (vezi, de exemplu, pentru această concluzie considerentele deciziei C.C.R. nr. 215/2009).*

În subsidiar, în cazul puțin probabil, în care ați constata existența unor situații juridice apropiate/ similare între căsătoria heterosexuală și cea monosexuală, solicităm să observați că, cele două cuprind totuși, **situații de fapt complet diferite**, ceea ce reclamă și se acceptă **tratament juridic diferit** (principiul admiterii acestei diferențierii de tratament juridic din cauza unor situații de fapt diferite, este stipulat expres, de C.C.R. în decizia nr. 95/2016, prin următoarele considerente: "...potrivit jurisprudenței Curții, în acord cu cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru situații de fapt diferite se poate stabili un tratament juridic diferit, când acesta este justificat în mod obiectiv și rațional, prin elemente precum gravitatea faptei, valoarea socială ocrotită... ").

Astfel, căsătoria heterosexuală este bazată pe diferența de sex dintre parteneri și pe faptul că rezultă o comuniune favorabilă unei vieți de familie complete, ce incumbă părților obligații specifice rezultate din situația heterosexualității (amintite în prezenta), cât și propice existenței și/sau dezvoltării naturale și propice copiilor (prin existența naturală, a binomului masculin/feminin, amintit în prezenta), în timp ce, căsătoria monosexuală este bazată pe unicitatea sexuală, din care rezultă o imposibilitate absolută naturală de a exista copii, precum

și un mediu în care dezvoltarea psihică corectă a copiilor este mai expusă pericolelor (statistic și probabilistic) datorită inexistenței binomului natural masculin/feminin.

Totodată, legiuitorul a avut un scop legitim, rațional și obiectiv, pentru stabilirea diferențiată a tratamentului juridic, respectiv valoarea familiei tradiționale, precum și cea de protecție a copilului etc. Deci, având în vedere situațiile de fapt diferite între cele două categorii de căsătorii, nu se poate pune problema discriminării, din cauză că o categorie e reglementată și permisă iar alta interzisă.

Dacă veți trece și peste aceste din urmă argumente, atunci vă rugăm să observați că nu există discriminare, atâta timp cât legiuitorul reglementează anumite condiții suplimentare pentru încheierea căsătoriei (condiția căsătoriei doar între un bărbat și o femeie). Astfel, se instituie condiția heterosexualității pentru ca două persoane să fie considerate căsătorite în dreptul românesc; acesta reprezintă un *criteriu obiectiv și rezonabil* pentru încheierea și departajarea căsătoriei față de alte forme de conviețuire, fiindcă urmărește un scop legitim pentru atingerea deplină a scopului căsătoriei (respectiv, *întemeierea unei familii*), îndeplinește funcția familiei de "*element fundamental al societății*" (conform art.16 D.U.D.O.), conduce la politica de spor demografic (în condițiile actuale, ale unui binecunoscut spor negativ!), realizează în cel mai eficient mod principiul interesului superior al copilului, protejează familia clasică aflată în spiritul tradiției democratice a poporului român (principiul art.1 alin.3 din Constituție). Așadar, condiția heterosexualității reglementată pentru încheierea valabilă a căsătoriei, conform art.259 alin.1 cod civil coroborată cu interdicțiile prevăzute de art.277, sunt norme edictate în temeiul art.48 alin.2 din Constituției referitoare la condițiile încheierii căsătoriei, asigurând îndeplinirea unor scopuri legitime în ordinea juridică, deci neputând fi considerate elemente discriminatorii. Acest principiu al instituirii unor reglementări și diferențieri pentru un scop legitim, a fost considerat constituțional și nediscriminatoriu de Curtea Constituțională, cu diferite ocazii și în varii materii (De exemplu, se poate considera protejarea familiei tradiționale și sporul natalității, ca reprezentând justificări legitime ce solicită instituirea unor condiții la căsătorie - heterosexualitatea - fără a fi socotită discriminare, la fel cum decizia C.C.R. nr.143/2016 consideră drept scop legitim menținerea echilibrului bugetar pentru justificarea unei pretinse discriminări- "*În jurisprudența sa, spre exemplu, Decizia nr. 371 din 26 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 584 din 5 august 2014, instanța de contencios constituțional a arătat că, în ceea ce privește pretinsa discriminare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că o deosebire de tratament juridic este discriminatorie atunci când nu este justificată în mod obiectiv și rezonabil, aceasta însemnând că nu urmărește un scop legitim sau nu păstrează un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și obiectivul avut în vedere. ....măsura contestată urmărește un scop legitim - menținerea echilibrului bugetar și respectarea angajamentelor interne asumate în domeniul protecției mediului și păstrează un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și obiectivul avut în vedere - executarea eșalonată a hotărârilor judecătorești în cauză.*").

De asemenea, scop legitim este și interesul superior al copilului, ce pledează pentru heterosexualitate - astfel Curtea Constituțională a reținut într-o cauză (decizia C.C.R. nr. 353/2015), arătându-se următoarele considerente: "15. *Totodată, în ce privește raportarea la Hotărârea Curții de la Strasbourg din 26 februarie 2002, pronunțată în Cauza Frette*

*împotriva Franței, paragraful 36, și la Hotărârea Curții de la Luxemburg din 28 septembrie 2006, pronunțată în Cauza C-150/05 Van Straaten, Curtea constată că prima hotărâre nu are incidență în cauză, deoarece vizează posibilitatea adoptării unui copil de către un celibatar homosexual, iar paragraful menționat face trimitere la faptul că, **deși dreptul la viață privată, care include și dreptul la o anumită orientare sexuală, este garantat, acest lucru nu înseamnă că autoritățile nu pot justifica rezonabil și obiectiv respingerea cererii de adopție, câtă vreme primează interesul superior al copilului.*** Deci, în extremis, o "discriminare" ar putea fi justificată față de art.16 alin.1 din Constituție, prin existența unui scop legitim, iar în cazul de față am etalat mai sus, o mulțime de scopuri legitime ce reclamă exclusivitatea căsătoriei heterosexuale, printre care și interesul superior al copilului, recunoscut chiar de C.E.D.O, astfel că nu mai există situația discriminatorie în prezența acestui scop legitim ce determină reglementarea exclusivă a heterosexualității la căsătorie. Vă rugăm să observați că în jurisprudența Curții Constituționale și-au găsit justificarea și necesitatea obiectivă anumite situații discriminatorii, întemeiate chiar pe criteriile de sex: de exemplu diferența între bărbați și femei sub aspectul dreptului la pensie și limita de pensionare (Decizia nr.191/2008; Decizia nr.888/2006; Decizia nr.851/2015).

În concluzie, în nici un caz nu există o situație discriminatorie, contrară art.16 alin.1 din Constituție, prin existența reglementară art.277 Cod Civil, ci o corectă punere în aplicare art.259 alin.1 cod civil, respectiv condiția heterosexualității pentru încheierea legală a căsătoriei.

Față de cele ce preced, solicităm respingerea excepției de neconstituționalitate a articolului 277 Cod Civil raportat la art.16 din Constituție.

3. Constituționalitatea art.277 Cod Civil, în raport cu art.4 din Constituție

Art.4 din Constituție:

- (1) Statul are ca fundament unitatea poporului român și solidaritatea cetățenilor săi.
- (2) România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

S-a invocat art.4 din Constituție ca fiind afectat de art.277 cod civil, respectiv principiul nediscriminării în drepturi prin criteriile reglementate de textul constituțional (rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere origine socială)

Încă de la început, se observă că nu există între criteriile referire strict de art.4 din Constituție cel al "orientării sexuale". Ori, în realitate, în speța de față, reclamantii invocă în favoarea neconstituționalității art.277, o discriminare pe bază de orientare sexuală (criteriu nereferit de art.4 din Constituție), și nicidecum o discriminare pe bază de sex (criteriu referit de art.4 din Constituție).

În jurisprudența C.J.U.E., s-a decis că nediscriminarea pe bază de sex în dreptul comunitar nu include discriminarea pe baza orientării sexuale¹⁴. De aici notăm diferențierea clară între noțiunile privind discriminarea pe bază de sex și cea pe bază de orientare sexuală. În doctrină s-a reținut¹⁵: *“Curtea a fost mult mai conservatoare, și deși în P c. S a declarat că Directiva 76/207 privind egalitatea de tratament între femei și bărbați este expresia în domeniul relevant, a principiului egalității, unul din principiile fundamentale ale Comunității, ulterior, în Grant și D c. Consiliului, Curtea a decis că nediscriminarea pe bază de sex, în dreptul comunitar nu include discriminarea pe baza orientării sexuale.”*

Având în vedere că art.4 din **Constituție nu stipulează un astfel de criteriu (cel al orientării sexuale)**, înseamnă că această critică de neconstituționalitate trebuie înlăturată ab initio. Nu poate fi cenzurat art.277 Cod Civil prin prisma unor ipoteze neprevăzute de Constituție, nu există temeiul neconstituționalității față de art.4 din Constituție.

Conform art.4 din Constituție, este corect să se afirme că România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi fără discriminările astfel prevăzute la art.4 alin.2, dar totodată toată lumea trebuie să se supună legii (art.16 alin.2 Constituție), astfel încât dacă legea, impune un regim legal al căsătoriei și niste restricții la căsătorie (codul civil art 277), acestea nu pot fi considerate neconstituționale, atata timp cât acest regim legal “special” (al căsătoriei) nu face deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau origine socială (conform art.4 alin. 2 din Ct). Repetăm, se observă și că printre aceste criterii de discriminare nu se prevede în art.4 alin 2 din Ct și criteriul “orientării sexuale”, deci, în ultima instanță, legiuitorul român al codului civil poate comite o astfel de “discriminare” la condițiile căsătoriei și interdicțiile aferente (art.277 din cod civil), fiindcă constituția nu o prevede ca și criteriu de discriminare în art.4 alin.2 (articol invocat de reclamanti).

Așadar, **nu există nici o discriminare potrivit criteriilor instituite de art. 4 din Constituție, deci art. 277 este constituțional din acest punct de vedere.**

Câteva argumente, plecând de la decizia *Schalk și Kopf c. Austria*, pentru susținerea prematurității constatării, în România, a schimbării de atitudine a societății față de cuplurile monosexuale

Plecăm de la observația că este **dreptul Statelor Contractante de a defini conceptul de „viață familială”** și de a-l reglementa ca atare, respectiv dacă relațiile de tip monosexual, ar îndeplini condițiile pentru a se considera că acestea au o viață familială, astfel rezultată din simpla relație cu durată mai îndelungată în timp (recte, *Schalk și Kopf c. Austria* § 92). Astfel, în §92, C.E.D.O. adaugă: „...given the existence of little common ground between the

¹⁴ Cauzele conexe C-122/99 P și C – 125/99 P, D. Consiliul [2001] ECR I-4319.

¹⁵ Tudorel Ștefan, Beatrice Andreșan-Grigoriu, Drept comunitar, Editura C.H. Beck, București, 2007, p.659.

Contracting States, this was an area in which they still enjoyed a wide margin of appreciation.” Deci, Curtea a statuat, în mai multe rânduri, în jurisprudența sa, că statele au o largă marjă de apreciere privind încadrarea acestor relații ca fiind „viață familială”. Cu alte cuvinte, în drept, Statele Contractante au o marjă de apreciere asupra existenței sau a non existenței unei situații de *family life*, privind diferitele categorii de relații posibile (respectiv, bazate pe heterosexualitate sau monosexualitate), astfel încât cuplurile reclamante ar putea să aibă dreptul temeinic sau nu, pentru revendicarea drepturilor la viață familială în temeiul art. 8 coroborat cu art. 14 din C.E.DO – „*Article 14 taken in conjunction with Article 8*”).

În atari condiții, Curtea abandonează recent, o practică îndelungată, pentru o concluzie nouă, contrară, statuând că, în prezent, există un număr mare de State Contractante care recunosc legal relațiile monosexuale și, în consecință, ar trebui recunoscută existența unei vieți familiale acestora (Schalk și Kopf c. Austria §94: “*In view of this evolution, the Court considers it artificial to maintain the view that, in contrast to a different-sex couple, a same-sex couple cannot enjoy “family life” for the purposes of Article 8. Consequently, the relationship of the applicants, a cohabiting same-sex couple living in a stable de facto partnership, falls within the notion of “family life”, just as the relationship of a different-sex couple in the same situation would.*”).

Pe de altă parte, mergând pe ideea privind libertatea marjei de apreciere de care se bucură Statele Contractante, cităm următoarele considerații anterioare ale C.E.D.O. din cauza *Mata Estevez c. Spania*:

„*As regards establishing whether the decision in question concerns the sphere of „family life” within the meaning of Article 8 § 1 of the Convention, the Court reiterates that, according to the established case-law of the Convention institutions, long-term homosexual relationships between two men do not fall within the scope of the right to respect for family life protected by Article 8 of the Convention (see *X. and Y. v. the United Kingdom*, application no. 9369/81, Commission decision of 3 May 1983, Decisions and Reports (DR) 32, p. 220, and *S. v. the United Kingdom*, application no. 11716/85, Commission decision of 14 May 1986, DR 47, p. 274). The Court considers that, despite the growing tendency in a number of European States towards the legal and judicial recognition of stable de facto partnerships between homosexuals, this is, given the existence of little common ground between the Contracting States, an area in which they still enjoy a wide margin of appreciation (see, *mutatis mutandis*, the *Cossey v. the United Kingdom* judgment of 27 September 1990, Series A no. 184, p. 16, § 40, and, a contrario, *Smith and Grady v. the United Kingdom*, nos. 33985/96 and 33986/96, § 104, ECHR 1999-VI). Accordingly, the applicant’s relationship with his late partner does not fall within Article 8 in so far as that provision protects the right to respect for family life.”*

Or, simplul fapt că ar exista în prezent o largă categorie a statelor ce au adoptat soluții legislative favorabile relațiilor dintre persoane de același sex **nu conduce automat la înlăturarea marjei de apreciere față de statele unde nu există încă o astfel de atitudine favorabilă**, deoarece evoluția jurisprudențială a Curții a fost determinată, așa după cum susține Curtea explicit, de „*evolution of social attitudes towards same-sex couples*”. Or, *per a*

contrario, acolo unde nu există schimbare esențială a societății față de relațiile cuplurilor de același sex nu există temeuri juridice pentru care Curtea ar fi îndreptățită să intervină în marja de apreciere a Statelor respective.

Totodată, din cele menționate până acum, mai trebuie observat că la momentul 2001 era considerat de Curte ca fiind în standardele C.E.D.O, încadrându-se perfect în normele art. 8, aprecierea că relațiile monosexuale nu se bucură de respectul *family life*, ci doar de *private life*, și de asemenea era conform drepturilor omului ca Statele Contractante să dispună de o astfel de marjă de apreciere și să dispună în consecință.

Față de ipoteza că, la momentul respectiv (an 2001), Curtea și-ar fi întemeiat deciziile de respingere doar pe faptul că la acea vreme exista o minoritate de state cu legislații favorabile („given the existence of little common ground between the Contracting States”...), trebuie precizat că nici la data pronunțării asupra cauzei *Schalk si Kopf c. Austria* nu exista o unanimitate, ci cel mult o parte considerabilă a statelor cu legislații și atitudini favorabile relațiile cuplurilor de același sex, respectiv 21 de state¹⁶. Însă, acest număr considerabil, eventual fie și majoritate, nu poate conduce la concluzia că ar exista un “common ground” al tuturor legislațiilor Statelor Contractante. Această concluzie este deosebit de importantă, fiindcă **doar existența unui „common ground” ar putea putea justifica o eventuală intervenție a Curții de la Strasbourg în limitarea marjei de apreciere a tuturor Statelor** (fiind deci, o condiție esențială, așa cum arată chiar Curtea: „*The scope of the margin of appreciation will vary according to the circumstances, the subject matter and its background; in this respect, one of the relevant factors may be the existence or non-existence of common ground between the laws of the Contracting States*” - *Schalk* §98).

Mai mult, se observă aici că, instanța de la Strasbourg vorbește despre legile Statelor Contractante fără să indice un număr, deci, în lipsă, se consideră juridic că este vorba de toate statele contractante (fiindcă astfel nu se distinge: o majoritate simplă, absolută sau calificată, ci, se vorbește despre „Statele Contractante”, deci dacă nu distinge numărul, atunci rezultă că e vorba de toate statele, aplicând regula de interpretare juridică).

Cu toate acestea, Curtea nu face nici o referire la statele contractante în care nu s-a produs încă *legal recognition to same-sex couples*, și nici *evolution of social attitudes towards same-sex couples*; prin urmare, în mod logic, în aceste state este încă aplicabilă situația din 2001 conform cauzei *Mata Estevez*, iar, în consecință, acele state se bucură încă de o largă marjă de apreciere asupra noțiunii de *family life*.

Rezultă că *Schalk si Kopf c. Austria* e o **decizie de speță, raportată doar la statul Austriei, și care ar putea fi extinsă cel mult statelor care au adoptat legislații favorabile, exemplificate în §27-30, neputând fi extinsă la statele în care nu există încă o schimbare de atitudine societală, față de viața în cuplurile monosexuale**. Ca și argument de text, observăm că în §94-95, Curtea precizează că încadrarea situației în art. 8 din C.E.D.O. se

---

¹⁶ Numărul de 21 de state este compus, astfel după cum arată curtea în *Schalk* §27-30 din: 6 state în care s-a permis căsătoria monsexuală + 13 state în care există diferite reglementări favorabile parteneriatelor civile + 2 state în care există proiecte legislative și alte atitudini favorabile.

referă la speța reclamanților, fără a se extinde în mod generic la toate statele contractante (ex: §94: *...the relationship of the applicants...* §95... *The Court therefore concludes that the facts of the present case fall within the notion of ...*)

Aici trebuie precizat că Austria, deși nu avea reglementată căsătoria între persoane de același sex, totuși reglementase parteneriatele civile, în vigoare de la 1 ianuarie 2010, așa cum am mai arătat anterior. Deci, e posibil ca, CEDO să observe această situație de reglementare internă ca fiind o schimbare în atitudinea societală față de relațiile monosexuale, astfel încât acestea să ajungă să se bucure de o situație similară celor heterosexuale, din moment ce statul austriac le-a consacrat o anumită recunoaștere legală, fie ea și mai restrictivă. Deci, față de statul austriac ar putea fi acceptabilă o astfel de condamnare, fiindcă nu le-a recunoscut *family life*, din moment ce le-a recunoscut o formă de existență legală de cuplu, astfel încât orice diferențiere legislativă ulterioară între diferitele tipuri de relații de gen, să pară **artificială**. Rezultă că *Schalk si Kopf c. Austria* este o soluție aplicabilă doar Austriei și situației rezultante din legislația aceluși stat și nicidecum nu ar putea fi extinsă, decât, cel mult în state cu dinamică normativă similară.

Statul roman nu cunoaște o dinamică normativă similară Austriei, sau o jurisprudență constituțională apropiată Italiei, respectiv o recunoaștere a parteneriatelor civile, nici o schimbare a evoluției societale privind atitudinea față de relațiile monosexuale (**din contra, în prezent, la nivelul societății civile, există în mod cert strânse cel puțin 3.000.000 semnături pentru modificarea Constituției în sensul recunoașterii exprese doar a familiei constituite pe căsătoria dintre un bărbat și o femeie!**); nu există nici o jurisprudență națională favorabilă în acest sens; recent a intrat în vigoare noul Cod Civil, care prevede viziunea tradițională asupra familiei.

Interpretând coordonatele jurisprudenței CEDO recente, rezultă că statul român se află într-o stare de prematuritate în ceea ce privește recunoașterea evoluției concepțiilor sociale asupra cuplurilor de același sex.

În concluzie, art.277 Cod Civil, nu este contrar Convenției, ci, asigură aplicarea corectă a dispozițiilor privind căsătoria, și a modalității de recunoaștere din partea statului a raporturilor interumane specifice căsătoriei, conform jurisprudenței C.E.D.O., ce stabilește că relațiile monosexuale de lungă durată nu intră sub incidența "family life", ci se bucură de garantarea "private life". O concluzie contrară ar fi posibilă doar în cazul constatării evoluției atitudinilor sociale față de cuplurile de același sex, ceea ce nu este cazul în prezent, în România.

Lipsa reală a necesității și a temeiniciei unei reglementări distincte a raporturilor monosexuale

a. Privind parteneriatele civile în general, și raporturile monosexuale în special, neoficializate de stat.

Curtea Constituțională nu ar avea nici un motiv să facă aici, în cauză pendinte, vreo referire la necesitatea protecției juridice speciale a situației relațiilor de lungă durată neoficializate civil, ce s-ar încadra în noțiunea de "*parteneriate civile*" (ex: concubinajul, relații monosexuale etc), respectiv existența unor drepturi asimilate căsătoriei sau să menționeze și despre necesitatea unei astfel de reglementări, pentru care în realitate, nu există temeii. Amintim că nu este învestită Curtea să se pronunțe asupra situației unor astfel de relații, ci, în această cauză, trebuie să se refere strict la susținerea reclamanților din dosarul de la judecătoria 5, că ar exista o discriminare neconstituțională (invocarea art.4, art.16 și 26 din Constituție) față de căsătorie. Facem această precizare, deoarece, orice alegație suplimentare a instanței constituționale poate fi deosebit de importantă în această materie (astfel, amintim că C.E.D.O.a utilizat ca argument, în cauza *Oliari și alții c. Italia*, atitudinea instanței constituționale: „ ***in Italy the need to recognise and protect such relationships has been given a high profile by the highest judicial authorities, including the Constitutional Court and the Court of Cassation***” ,vezi *Oliari și alții c. Italia*, §180). De asemenea, am arătat că în Grecia, în cauza *Vallianatos ș.a versus Grecia* din 2013 Curtea a decis că dacă se recunoaște uniunea civilă pentru persoanele de sex diferit, cele de același sex nu pot fi discriminate.

Revenind la parteneriat, arătăm că, o simplă conviețuire de lungă durată, întemeiată pe sentimente de afecțiune, dublate sau nu de raporturi sexuale, nu va constitui niciodată temeii pentru a fi asimilată sau asemănată căsătoriei, și nici de viață familială. Nu există temeiiuri pentru ca, un raport ce ține exclusiv de domeniul privat, în care părțile nu au considerat necesar și o oportun ca să fie oficializat de statul român, respectiv să dobândească un statut specific (drepturi și obligații specifice), acest raport privat să obțină totuși din partea statului o reglementare specială (reglementarea parteneriatului civil...), eventual similar căsătoriei.

Or, legea română (în special Codul Civil) cuprinde norme și drepturi deja existente pentru reglementarea coproprietății, totodată cele privind respectul datorat vieții private, moștenire testamentară, răspunderea delictuală etc.

Astfel, o relație privată față de care părțile implicate nu consimt să o oficializeze și să își asume astfel o serie de obligații suplimentare, trebuie să rămână o chestiune exclusiv de domeniul privatului. Mai mult, statul ar avea nici un interes să reglementeze o astfel de relație, fiindcă față de familie și căsătorie, aceasta nu reprezintă un "element fundamental al societății" (în sensul la art.16 din D.U.D.O.), ci o chestiune exclusiv de ordin privat.

Or, dacă prin absurd s-ar ajunge la o astfel de reglementare, nu am mai găsit criteriul de distincție între o asemenea relație și o relație de pură prietenie de lungă durată, în care persoanele au investit încredere, respect și efecte patrimoniale, care bineînțeles rămâne

exclusiv în domeniul vieții private fără alte norme speciale ! Nu relația de afecțiune și eventual dublată de raporturi sexuale, toate chiar și de lungă durată, ar crea nevoia de reglementare specială din partea statului, peste normele de drept privat deja existente, ci angajamentul serios, clar exprimat în fața autorităților competente pentru conviețuirea pe durată nedeterminată (în principiu, pe viață) și însușirea unor obligații esențiale (fidelitatea, monogamia, prezumția de paternitate, creșterea minorilor etc) sunt apte să creeze necesitatea reglementării speciale (căsătoria) din partea statului. Doar prin acest angajament serios și clar exprimat, prin acceptarea tuturor obligațiilor specifice, ar putea fi dobândite și drepturile specifice și care sunt inerente unei astfel de conviețuiri oficializate (ex: domiciliu comun, mandat tacit reciproc, drept la moștenire a soțului supraviețuitor etc).

Altfel, s-ar ajunge, în final, la o regretabilă confundare a relațiilor matrimoniale (drepturile și obligațiile izvorâte) cu parteneriatele civile, totodată s-ar crea riscul major ca o serie mare a persoanelor să prefere coabitarea în parteneriat (ce implică un minus de responsabilitate), în dauna căsătoriei (ce implică un plus de responsabilitate și un angajament pe viață - în principiu), s-ar ajunge la o situație discriminatorie față de căsătorie (vezi supra).

O astfel de reglementare ar fi prematură, inutilă și neavenită.

b. Privind căsătoriile civile între persoane de același sex, încheiate (oficializate) în străinătate.

Nu este necesară o reglementare specială peste normele privind viața privată, situația fiind similară parteneriatelor civile, anterior amintite.

Față de acestea, diferența căsătoriilor civile încheiate în străinătate este aceea că, se bucură de oficializare. S-ar putea susține că părțile implicate au încheiat un act ferm, eventual conținând un statut juridic cu drepturi și obligații apropiate instituției căsătoriei. Cu toate acestea, am demonstrat anterior de ce acest construct juridic nu poate fi asimilat instituției căsătoriei în dreptul românesc, de ce se încalcă legea română, și totodată, de ce reprezintă o nepermisă discriminare față de căsătoria heterosexuală, astfel că apare justificată interdicția stipulată în art.277 cod civil.

Nu poate exista o reglementare (recunoaștere) a căsătoriilor între persoane de același sex oficializate în străinătate, în paralel cu viziunea tradițională asupra căsătoriei din art.259 alin.1 Cod Civil, fiind absolut contrare. Așadar, o astfel de reglementare ar fi contrară unor instituții juridice românești cu tradiție îndelungată, ce nu a suferit încă nici o evoluție conceptuală la nivel social, și practic ar fi, contrară unui întreg sistem de drept.

Mai mult, o astfel de legislație ar veni în dezacord cu normele privind imigrația persoanelor, fiindcă ar stabili drepturi proprii de ședere și circulație a persoanelor, cu nerespectarea normelor existente. În jurisprudență s-a decis astfel chiar față de cuplurile heterosexuale, deci, cu atât mai mult, cuplurile monosexuale nu ar putea înfrânge principii de ordine publică în material imigrației¹⁷.

---

¹⁷ Referindu-se la motivele de nelegalitate ale deciziei de returnare, reclamantul a arătat că această măsură i-ar aduce, lui și familiei sale, o atingere a dreptului la viața familială și privată ocrotit de art. 26 din Constituția României și art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În acest sens, reclamantul a arătat că este căsătorit din anul 2004, soția lui este cetățean român și împreună o au în îngrijire pe fiica minoră a soției, care este foarte atașată de reclamant.

Prin urmare, arătăm Curții Constituționale că aceste raporturi juridice oficializate în străinătate, nu pot fi recunoscute de statul român decât ca fiind diferite aplicații ale dreptului la viața privată, bucurându-se de acest fel de protecție juridică.

Concluzii finale

Art.277 din Codul Civil este constituțional și protejează familia și căsătoria tradițională, astfel reglementate de Codul Civil.

Pe de altă parte, o recunoaștere *avant la lettre* a vieții familiale unei relații monosexuale, practic, prin acceptarea efectelor legale rezultate din căsătoriile/parteneriatele civile (față de interdicția din art. 277 Cod Civil), ar însemna adoptarea unei viziuni aflate în afara evoluției de atitudine și concepție a societății românești (...*evolution of social attitudes!*); deci Curtea Constituțională s-ar plasa înaintea acceptabilității societății și dreptului românesc inclusiv la nivel constituțional, ceea ce ar însemna, din partea instanței constituționale, adoptarea unei viziuni contrare voinței poporului (pentru această sintagmă, vezi decizia CCR nr. 80/2014, sus-citată), deci ar fi o decizie despotică.

Cu alte cuvinte, o decizie C.C.R. nefavorabilă art. 277 din Codul Civil ar însemna impunerea unei forme fără fond în dreptul românesc, a noului trend constat de jurisprudența C.E.D.O. la un moment dat, față de realitatea socială românească; de aceea Curtea nu ar mai fi un garant al supremației Constituției României, ci un executant al opiniilor de moment ale C.E.D.O. Dimpotrivă, interpretarea noțiunii de familie și a vieții familiale în sens tradițional, în afara noilor considerente jurisprudențiale ale CEDO, respectă principiul supremației Constituției actuale, precum și atitudinile societății actuale românești. Mai mult, se observă că au prioritate reglementările internaționale, în mod expres, doar în raport de legile interne, conform art. 148 alin. 2 din Constituție (privind dispozițiile comunitare), precum și conform art. 20 alin. 2 din Constituție (privind dispozițiile C.E.D.O.) dar nu și față de normă constituțională.

Trebuie apreciat art. 277 din noul Cod Civil ca nerecunoscând existența unei vieți familiale degajate de acele grupuri de persoane în legislația românească, ci rămânând în domeniul vieții private; totodată, admiterea efectelor unei astfel de căsătorii ar conduce la încălcarea gravă a unor dispoziții legale române, cu care ar veni în totală contradicție.

Pe de altă parte, dreptul la viață privată este pe deplin ocrotit și garantat de statul român cuplurilor de același sex.

*

Conduita reclamantului care a locuit ilegal pe teritoriul României după data de 4 octombrie 2001, când i-a expirat acest drept și a refuzat să se conformeze vizei de ieșire, șederea sa fiind ilegală și la data încheierii căsătoriei cu un cetățean român, conduce la concluzia că returnarea este o măsură necesară pentru bunăstarea economică și protejarea ordinii de drept a statului român, fiind proporțională cu scopul urmărit. În cadrul marjei de apreciere de care dispun, autoritățile statale au dreptul să ia măsuri pentru controlul imigrației, în vederea regularizării pieței muncii și a densității populației.
(C. Ap. București, secția a VIII-a de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1038 din 11 mai 2006)

De aceea, **solicităm respingerea excepției, față de toate cele expuse mai sus, rezultând că art.4, art.16 și art.26 din Constituție nu sunt încălcate de către art. 277 din Codul Civil, acesta fiind astfel constituțional.**